

ജുമാഅ: വുതബ്ബ സംഗ്രഹം 20.09.2024

സയ്യിദുനാ ഹദ്ദീത് അമീറുൽ മുഅ്മിനിൻ ഖലീഫത്തുൽ മസീഹ് അൽഖാമിസ് (അയ്യൂബുല്ലാഹ്)

ഖു.കെ.ഖിലെ മസ്ജിദ് മുബാറകിൽ നിർവഹിച്ചത്.

തിരുനബി ചരിത്രം: അഹ്സാബ് യുദ്ധം - 3

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ
 ○ أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ○ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ○ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ○ إِيَّاكَ
 نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ○ إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ○ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ
 عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ○

അഹ്സാബ് യുദ്ധത്തിൽ തിരുനബി^(സ)യുടെ ചരിത്ര സംബന്ധമായുള്ള പരാമർശങ്ങളാണ് നടന്നുവരുന്നത്. കഴിഞ്ഞ ഖുതുബയിൽ ഭക്ഷണത്തിൽ അനുഗ്രഹമുണ്ടായ അത്യുത ദൃഷ്ടാന്തത്തെ കുറിച്ച് ഞാൻ വിവരിച്ചിരുന്നു. അതുപോലെ ഈ നൂതനപ്പഴങ്ങളിൽ ഉണ്ടായ അനുഗ്രഹത്തെക്കുറിച്ചും സംഭവം കാണുന്നുണ്ട്.

ഹദ്ദറത്ത് ബശീർ ബിൻ സഅദിന്റെ മകൾ വിവരിക്കുന്നു: എന്റെ ഉമ്മ എന്റെ വസ്ത്രത്തിൽ കുറച്ച് ഈ നൂതനപ്പഴങ്ങൾ തന്നുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: മോളേ, ഇത് ഉപ്പാക്കും മാമനും കൊടുത്ത് നിങ്ങൾക്ക് പ്രാതലിനുള്ള ഭക്ഷണമാണ് എന്നു പറയുക. ഞാൻ ആ ഈ നൂതനപ്പഴങ്ങളുമായി അവരെ അന്വേഷിച്ചുകൊണ്ട് തിരുനബി^(സ)യുടെ അടുക്കലൂടെ കടന്നുപോകുമ്പോൾ നബി^(സ) പറഞ്ഞു: മോളേ! നിന്റെ കയ്യിൽ എന്താണുള്ളത്? ഞാൻ പറഞ്ഞു: യാ റസൂലല്ലാഹ്! ഇത് ഈ നൂതനപ്പഴം ആണ്. നബി^(സ) അത് തനിക്ക് തരാൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ ഞാൻ ആ ഈ നൂതനപ്പഴം നബി^(സ)യുടെ കൈകളിലേക്കും വെച്ചുകൊടുത്തു. നബി^(സ) അത് 2 തുണികൊണ്ട് മുടി; തുടർന്ന് ഒരാളോട് പറഞ്ഞു: ആളുകളെ ഭക്ഷണത്തിനു വേണ്ടി വിളിക്കൂ. അങ്ങനെ എല്ലാവരും ഒരുമിച്ചു കൂടി ആ ഈ നൂതനപ്പഴം ഭക്ഷിച്ചുതുടങ്ങി. ഈ നൂതനപ്പഴം വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അങ്ങനെ എല്ലാവരും ഭക്ഷിച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോഴും ഈ നൂതനപ്പഴം തുണിയുടെ അരികിൽനിന്ന് വീഴുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഭക്ഷണത്തിൽ അനുഗ്രഹം ഉണ്ടായ ഒരു സംഭവം കൂടി പറഞ്ഞ ശേഷം ഹുസൂർ ഹദ്ദറത്ത് മസീഹ് മുഖ്യാദ്^(അ) സാലിക്കിന്റെയും ലിഖായുടെയും സ്ഥാനത്തെ പറ്റി പറഞ്ഞതിനെ പരാമർശിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു:

അയാൾ അല്ലാഹുവിന്റെ ഒരുപാട് സാമീപ്യം കരസ്ഥമാക്കുന്നു. അതായത് ലോഹം അഗ്നിയുടെ വർണ്ണം തനിക്കുള്ളിൽ ആവാഹിക്കുന്നതുപോലെ. പ്രത്യക്ഷത്തിൽ തീയല്ലാതെ മറ്റൊന്നും കാണപ്പെടുന്നില്ല. ഈ ലിഖായുടെ അവസ്ഥയിൽ ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ മനുഷ്യനിൽനിന്ന് മാനുഷിക പരിധിക്ക് അതീതമായ കാര്യങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. അതിൽ ദൈവിക ശക്തിയുടെ വർണ്ണം സന്നിവേശിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഉദാഹരണമായി നമ്മുടെ നേതാവും യജമാനരുമായ സയ്യിദുർറസൂൽ ഹദ്ദറത്ത് ഖാത്തമുൽ അമ്പിയ^(സ) ബദർ യുദ്ധത്തിൽ ഒരുപിടി ചരൽ കാഫിരീങ്ങൾക്ക് നേരെ എറിഞ്ഞു. ആ ഒരു പിടി മണൽ എന്തെങ്കിലും ദുആകൾ മുഖേന ആയിരുന്നില്ല; മറിച്ച് തന്റെ ആത്മീയ ശക്തി കൊണ്ടാണ് എറിഞ്ഞത്. പക്ഷേ ആ ഒരു പിടിയിൽ ദൈവിക ശക്തിയാണ് കാണപ്പെട്ടത്. ശത്രുസൈന്യത്തിന്മേൽ അത് അനിതര സാധാരണമായ പ്രഭാവം ചെലുത്തി. അവരിൽ ഒരാളുടെയും കണ്ണിൽ അത് പതിക്കാതിരുന്നില്ല. ഇത്തരത്തിലുള്ള വേറെയും ഒരുപാട് അത്യുതങ്ങൾ ഉണ്ട്. അതെല്ലാം നബി^(സ) തന്റെ സ്വയം കഴിവുകൊണ്ട് കാണിച്ചതാണ്. അതോടൊപ്പം ഒരു ദുആയും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.

കിടങ്ങ് കുഴിക്കുന്ന സന്ദർഭത്തിൽ നിരവധി മൂനാഫിക്കീങ്ങൾ നബിയുടെയും മുസ്ലീങ്ങളുടെയും യുദ്ധമൊപ്പം ജോലി ചെയ്യുന്നതിൽ അലംഭാവം കാണിച്ചു; കുറച്ച് ജോലി മാത്രം ചെയ്തു; നബി^(സ) യോട് അനുവാദം വാങ്ങാതെ വീട്ടിലേക്ക് പോയി. (അതേസമയം) മുസ്ലിംകൾ എന്തെങ്കിലും ആവശ്യം വന്നാൽ തിരുനബി^(സ)യുടെ സവിധത്തിലേത്തി അനുമതി ചോദിക്കുകയും നബി^(സ) അവർക്കു അനുമതി നൽകുകയും ചെയ്തിരുന്നു.

നിവേദനങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ അബൂസൂഫിയന്റെ സൈന്യം വരുന്നതിന് 3 ദിവസം മുമ്പേ കിടങ്ങ് പൂർത്തിയായിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. പദ്ധതി അനുസരിച്ച് കുട്ടികളെയും യുവാക്കളെയും സ്ത്രീകളുടെ സംരക്ഷണത്തിനുവേണ്ടി മാറ്റിയിരുന്ന കോട്ടകളിലേക്ക് പറഞ്ഞയക്കുകയുണ്ടായി.

അതേസമയം 15 വയസ്സ് പൂർത്തിയായവർക്ക് അവിടെത്തന്നെ തങ്ങുന്നതിനോ അല്ലെങ്കിൽ കോട്ടകളിലേക്ക് പോകുന്നതിനോ അനുമതി നൽകിയിരുന്നു.

തിരുനബി^(സ) ഹദ്ദറത്ത് ഇബ്നു ഉമ്മു മക്തൂമിനെ മദീനയിൽ തന്റെ നായിബ് ആയി നിശ്ചയിച്ചിരുന്നു. കിടങ്ങിനു സമീപം നബി^(സ)ക്ക് വേണ്ടി തുകൽ കൊണ്ടുള്ള കൂടാരം ഉണ്ടാക്കി. മുഹാജിരീങ്ങളുടെ പതാക സൈദ് ബിൻ ഹാരിസക്കും അൻസാറുകളുടെ പതാക സഅദ് ബിൻ ഉബാദക്കും നൽകി.

മുസ്ലിംകളുടെ എണ്ണത്തെ സംബന്ധിച്ച് ചരിത്രകാരന്മാർ വ്യത്യസ്ത നിവേദനങ്ങൾ ആണ് വിവരിക്കുന്നത്. ഇത് 700 മുതൽ 3000 വരെ എന്നു പറയുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ ഹദ്ദറത്ത് മുസ്ലിം മൗഊദ്^(റ) തന്റെ ഉന്നതമായ ഉൾക്കാഴ്ചയുടെ ഫലമായി എല്ലാ നിവേദനങ്ങളെയും ബന്ധപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് പറയുന്നു: അഹ്സാബ് യുദ്ധത്തിന് മുമ്പ് ഭാഗങ്ങളുണ്ട്. ഒന്ന് ശത്രു മദീനയുടെ മുന്നിൽ എത്താത്ത സമയം, അപ്പോൾ കിടങ്ങ് കുഴിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഈ ഘട്ടത്തിൽ മണ്ണ് വാറുന്ന ജോലി കുട്ടികൾക്ക് പോലും ചെയ്യാൻ കഴിയുമായിരുന്നു. ചില സ്ത്രീകളും ഈ ജോലിയിൽ സഹായിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് കിടങ്ങ് കുഴിക്കുന്ന ജോലി ഉണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ മുസ്ലിം സൈന്യത്തിന്റെ അംഗബലം 3000 ആയിരുന്നു. പിന്നെ ശത്രുക്കൾ വന്ന് യുദ്ധം ആരംഭിക്കുന്ന സമയമാണ്. തിരുനബി^(സ) 15 വയസ്സിൽ താഴെയുള്ള കുട്ടികളോട് തിരിച്ചുപോകാൻ കൽപ്പിക്കുകയുണ്ടായി. അതേസമയം 15 വയസ്സ് പൂർത്തിയായവർക്ക് അവിടെ നിൽക്കാനോ അല്ലെങ്കിൽ തിരിച്ചുപോകാനോ അനുമതി നൽകിയിരുന്നു. ഈ നിവേദനത്തിൽനിന്ന് മനസ്സിലാകുന്നത്, കിടങ്ങു കുഴിക്കുന്ന ഘട്ടത്തിൽ മുസ്ലിംകളുടെ എണ്ണം കൂടുതൽ ഉണ്ടായിരുന്നു; യുദ്ധസമയത്ത് അത് കുറയുകയും ചെയ്തു. 1200 എന്ന എണ്ണം യുദ്ധം ആരംഭിച്ച ഘട്ടത്തിൽ ഉള്ളതാണ്. യുദ്ധത്തിനിടയിൽ ബനുഖുരൈസ കാഫിരീങ്ങളുടെ സൈന്യവുമായി ചേരുകയുണ്ടായി. അവർ മദീനയെ ഓർക്കാപ്പുറത്ത് ആക്രമിക്കണമെന്ന് ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നു. തിരുനബി^(സ) ബനുഖുരൈസ ഉണ്ടായിരുന്ന ദിക്കിലും മദീനയുടെ സംരക്ഷണം അനിവാര്യമാണെന്ന് മനസ്സിലാക്കി. ചരിത്രത്തിൽനിന്ന് മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിയുന്നത് എന്തെന്നാൽ ആ സമയത്ത് നബി^(സ) രണ്ട് സൈന്യങ്ങളെ തയ്യാറാക്കി സ്ത്രീകളെ (പാർപ്പിച്ചിരുന്ന രണ്ടു ഭാഗങ്ങളിലേക്കുമായി) സംരക്ഷണത്തിനായി നിയോഗിക്കുകയുണ്ടായി. 200, 300 വീതം പേരെ രണ്ട് സംഘങ്ങൾക്കും നൽകി

1200 സൈനികരിൽനിന്ന് 500 സൈനികർ സ്ത്രീകളുടെ സംരക്ഷണത്തിനുവേണ്ടി പോയപ്പോൾ ബാക്കി 700 അംഗങ്ങൾ മാത്രമായി.

അബൂസുഫിയാന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ മക്കയിലെ ഖുരൈശികളും മറ്റ് ഗോത്രങ്ങളുടെ സൈന്യവും മദീനയിൽ എത്തി കിടങ്ങിന് അരികിൽ താവളമടിച്ചു. മിർസാ ബശീർ അഹ്മദ് സാഹിബ്^(റ) വിവരിക്കുന്നു: കാഫിരീങ്ങളുടെ സൈന്യം ഈ സ്ഥലത്ത് എത്തിയപ്പോൾ തങ്ങളുടെ വഴിയിൽ കിടങ്ങ് കണ്ട് അവർ എല്ലാവരും അത്ഭുതപ്പെട്ടു. അങ്ങനെ കിടങ്ങിന് അപ്പുറത്ത് തമ്പടിക്കു(വാൻ നിർബന്ധിതരാവുകയും ചെയ്തു. കിടങ്ങു തടസ്സമായതു കാരണം കിടങ്ങിന്റെ ദുർബല ഭാഗങ്ങളെ പ്രയോജനപ്പെടുത്താൻ തക്ക പാർത്തിരിക്കാൻ തുടങ്ങി. ശത്രുക്കൾ കിടങ്ങ് മറികടക്കുന്നതിൽ പരാജയപ്പെട്ടപ്പോൾ പിന്നെ മറ്റ് രീതിയിലുള്ള നീക്കങ്ങൾ തുടങ്ങി. മുശ്രിക്കീങ്ങൾ ബനു ഖുരൈസയെ കൂടെ ചേർക്കാനുള്ള ഒരു ഗൂഢപദ്ധതി ആസൂത്രണം ചെയ്തു. അങ്ങനെ ബനുഖുരൈസ ഏതെങ്കിലും വിധത്തിൽ മുസ്ലിങ്ങളുമായി ഉണ്ടാക്കിയ കരാർ ലംഘിക്കണമെന്നും അവരെക്കൊണ്ട് അകത്തുനിന്ന് മദീനക്കാർക്ക് നേരെ ആക്രമണം നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്ന ആഗ്രഹിച്ചു. ഈ ഭയാനകമായ ഗൂഢാസൂത്രണം പ്രാവർത്തികമാക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ഹുയ്യാബ് ബിൻ അഖ്ത്തബ്, ബനുഖുരൈസയുടെ നേതാവ് കഅബ് ബിൻ അസദിയുടെ അടുക്കൽ എത്തി. അയാൾ വരുന്നത് അറിഞ്ഞപ്പോൾ കഅബ് വാതിൽ തുറക്കാൻ വിസമ്മതിച്ചു. കഅബ് വ്യക്തമായി മറുപടി പറഞ്ഞു: ഞാൻ മുഹമ്മദ്^(സ) മുമായി കരാറിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഞാൻ മുഹമ്മദ്^(സ)നെ എപ്പോഴും സത്യസന്ധനും വാഗ്ദാനം പാലിക്കുന്നവനും ആയിട്ടാണ് കണ്ടിട്ടുള്ളത്. എന്നാൽ കുറച്ചു നേരത്തെ നിർബന്ധത്തിനുശേഷം അവസാനം കഅബ് കവാടം തുറന്നുവെന്നു മാത്രമല്ല, അയാളുടെ (വാക്കിൽ വീഴുകയും) ആ ഗൂഢപദ്ധതിയിൽ പങ്കാളിയാകുകയും മുമ്പ് ചെയ്ത കരാർ ലംഘിക്കുകയും ചെയ്തു.

ഈ അവസ്ഥ കണ്ടപ്പോൾ ബനുഖുരൈസയിലെ നല്ല പ്രകൃതക്കാരായിരുന്ന, യഹൂദികളിൽ നിന്നുള്ള ഏതാനും പേർ തിരുനബി^(സ)യുടെ അടുക്കൽ എത്തി ഇസ്ലാം സ്വീകരിക്കുകയുണ്ടായി. ബനു ഖുരൈസ വാഗ്ദാനം ലംഘിച്ചത് ഹദ്ദറത്ത് ഉമർ ബിൻ ഖത്താബ് മുഖേന നബി^(സ) അറിഞ്ഞപ്പോൾ, തിരുനബി^(സ) സഅദ് ബിൻ മആദിനെയും സഅദ് ബിൻ ഉബാദയെയും എന്താനും സ്വഹാബാക്കളേയും അയച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു:

ഈ ജനതയെപറ്റി നമുക്ക് കിട്ടിയ വാർത്ത സത്യമാണോ അല്ലയോ എന്ന് നിങ്ങൾ അറിഞ്ഞു വരിക. ഇത് സത്യമാണെങ്കിൽ അത് എല്ലാവർക്കും മുന്നിൽ പറയരുത്. സൂചനാ രൂപത്തിൽ എന്നോട് പറയണം. ഈ സംഘം ബനുഖുരൈസയുടെ അടുക്കലേത്തി. കഅബ് അവരെ അപമാനിക്കുകയും ആ കരാറിനെ പൊട്ടിച്ചെറിയുകയും ചെയ്തു. ആ ദുർഭഗൻ (കഅബ് ബിൻ അസദ്) സഹാബാക്കളുടെ സംഘത്തോട് വളരെ ധിക്കാരത്തോടെയാണ് പെരുമാറിയത്. സഅദ്മാർ കരാറിനെ സംബന്ധിച്ച് പറഞ്ഞപ്പോൾ ആ ഗോത്രത്തിലെ ആളുകൾ പുറം തിരിഞ്ഞുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: പോവുക, മുഹമ്മദ്^(സ) നും ഞങ്ങൾക്കുമിടയിൽ ഒരു കരാറും ഇല്ല. ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ സ്വഹാബാക്കളുടെ സംഘം അവിടെനിന്ന് എഴുന്നേറ്റു വന്ന് തിരുനബി^(സ)ക്ക് കാര്യങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച് ഉചിതമായ നിലയിൽ അറിയിപ്പ് നൽകി.

നാഡികളെ ക്ഷയിപ്പിക്കുകയും ബുദ്ധിയെ നഷ്ടപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്ന ഈ സന്ദർഭത്തിൽ തിരുനബി^(സ) അൽപനേരത്തെ നിശബ്ദതക്കു ശേഷം പറഞ്ഞു: അല്ലയോ വിശ്വാസി സമൂഹമേ, അല്ലാഹുവിന്റെ സഹായത്തിലും പിന്തുണയിലും സന്തോഷം പ്രകടിപ്പിക്കുവിൻ! ഞാൻ കഅബയെ തവാഹ് ചെയ്യുന്ന ഒരു സമയം വരാനിരിക്കുന്നു അതിന്റെ താക്കോലുകൾ എന്റെ കയ്യിൽ ആയിരിക്കും. ഖൈസറും കിസ്റയും തീർച്ചയായും നശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതുമാണ്.

ഇതേക്കുറിച്ച് കൂടുതൽ വിവരണങ്ങൾ ഇൻശാ അല്ലാഹ് പിന്നീട് പറയുന്നതാണ്.

ഇന്നു മുതൽ ഖുദ്രാമുൽ അഹ്മദിയ്യയുടെ ഇജ്തിമാ ആരംഭിക്കുകയാണ്. ഖുദ്രാം ഇതിൽനിന്ന് നല്ലപോലെ പ്രയോജനം എടുക്കാൻ ശ്രമിക്കേണ്ടതാണ്. കാലാവസ്ഥ പ്രവചനം ഒരുപക്ഷേ മഴയുണ്ടാകും എന്നാണ്. ഏതായാലും അല്ലാഹു അനുഗ്രഹിക്കുമാറാകട്ടെ, അവരുടെ പരിപാടികൾ നല്ലരീതിയിൽ നടക്കുമാറാകട്ടെ. ഈ ദിവസങ്ങളിൽ ഖുദ്രാം തങ്ങളുടെ ആത്മീയവും വൈജ്ഞാനികവുമായ നിലവാരം ഉയർത്താൻ ശ്രമിക്കേണ്ടതാണ്. ഞാൻ ആഹ്വാനം ചെയ്തിട്ടുള്ള ദുആകളിലേക്കും സ്വലാത്തിലേക്കും ശ്രദ്ധ ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതാണ്.

ഈ ദിവസങ്ങളിൽ അത് എപ്പോഴും ചൊല്ലിക്കൊണ്ടിരിക്കുക.

ഖുത്ബയുടെ അവസാനത്തിൽ ഹുസൂർ തിരുമനസ്സ് 4 മർഹൂമീങ്ങളെ അനുസ്മരിക്കുകയും അവരുടെ ജനാസാ ഗാഇബ് നമസ്കരിക്കുന്നതാണ് എന്നു വിളംബരപ്പെടുത്തുകയുമുണ്ടായി.

1. റബ്ബയിലെ വഖ്ഫെ സിന്ദഗി ആയിരുന്ന ഹബീബ് റഹ്മാൻ സേർവി സാഹിബ്. ഈ സമയത്ത് അദ്ദേഹം നായിബ് നാസീർ ദിവാൻ എന്ന നിലക്ക് ജമാഅത്തിന് സേവനം ചെയ്തു കൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു.

2. ബ്രിഗേഡിയർ ഡോ. സിയാഉൽ ഹസൻ സാഹിബിന്റെ മകൻ ഡോക്ടർ സയ്യിദ് റിയാസുൽ ഹസൻ സാഹിബ്. ജീവിതം വഖ്ഫ് ചെയ്ത് ഏകദേശം 20 വർഷത്തിൽ അധികം ആഫ്രിക്കയിലും പാകിസ്ഥാനിലും നല്ലപോലെ സേവനം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

3. റബ്ബയിലെ പ്രൊഫസർ അബ്ദുൽ ജലീൽ സാദിഖ് സാഹിബ്. ഈ സമയത്ത് അദ്ദേഹം സദർ അബ്ദുമാൻ അഹ്മദിയ്യയുടെ റിക്കാർഡ് സൂക്ഷിപ്പ് വിഭാഗത്തിൽ ഇൻചാർജ് ആയി, നാഇബ് നാസർ എന്ന നിലയ്ക്ക് നിയമിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു.

4. ജങ്കിലെ മാസ്റ്റർ മുനീർ അഹ്മദ് സാഹിബ്. മർഹൂമിന് ഒരു ദീർഘകാലം ജമാഅത്തിന്റെ വിവിധ വകുപ്പുകളിൽ സേവനത്തിന് അവസരം ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. തടവുകാരുടെ ക്ഷേമത്തിനുവേണ്ടി വളരെ നല്ലനിലയിൽ അദ്ദേഹം പ്രവർത്തിച്ചിരുന്നു.

അല്ലാഹു ഇവരെല്ലാവരോടും പൊറുമയോടെയും കരുണയോടെയും വർത്തിക്കുമാറാകട്ടെ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنُؤْمِنُ بِهِ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ - وَنَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَنَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ - عِبَادَ اللَّهِ رَحِمَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ أذْكُرُوا اللَّهَ يَذْكُرْكُمْ وَادْعُوهُ يُسْتَجِبْ لَكُمْ وَلَدِكُمْ اللَّهُ أَكْبَرُ -

Friday Sermon Summary delivered by **Hadrat Khalifatul Masih Al-khamis** (atba)

at Masjid Mubarak, Islamabad, Tilford, UK – on 20.09.2024

Malayalam Translation: **Moulavi H. Shamsuddin Kavassery**

Layout: Moulavi T. Jamshad Mukkam, For Malayalam Desk, Qadian.